

Høring – Klimabaserte energikrav til bygg, ref. 21/4140

Riksantikvaren vurderer at forslagene til endring av TEK17 er svært positive og vil bidra til en bevisstgjøring både om bygningsdelers og materialers verdi, og om deres potensielle klimabelastning. Dette kan både føre til mer gjenbruk, og det kan føre til at miljøskadelige og lite gjenbruksvennlige materialer velges bort.

Riksantikvaren vurderer imidlertid at TEK17 har et noe ensidig fokus på bygningsdelers bruk *etter* at et bygg er revet. TEK17 bør også inkludere ombruk av eksisterende bygg, og ombruk av bygningsdeler ved en hovedombygging. Vi ser at dagens TEK17 bidrar til å komplisere arbeid med rehabilitering av eksisterende bygninger, og også bidrar til mer avfall i slike prosesser enn nødvendig.

Klimagassregnskapet til mange nybygg blir først lønnsomt etter at bygget har vært flere tiår i drift, sammenlignet med oppgradering og fortsatt bruk av en tilsvarende eksisterende bygning. Nybygging fører til forbruk av ressurser og utslipp av klimagasser gjennom materialproduksjon, materialtransport og oppføring. Ved å forlenge levetiden til eksisterende bygninger utnytter en ressursene bedre fordi utslippene knyttet til byggingen allerede har funnet sted. Tiltak som gir størst reduksjon av klimagassutslipp over 10–20 år, vil være viktig for å oppnå Norges klimamål og internasjonale forpliktelser.

For å nå Norges klimamål må derfor flere bygninger få forlenget levetid gjennom fortsatt bruk og tilpasset ombruk. Fortsatt bruk av hele bygninger er den beste løsningen framfor gjenbruk av enkelte bygningsdeler, både med tanke på reduksjon av klimagassutslipp og bevaring av kulturhistoriske verdier.

For å muliggjøre økt ombruk av bygninger og bygningsdeler er det behov for å forenkle og tilpasse dagens lovverk og forskrifter, som i stor grad er basert på nybygg. Tolkningen og praktiseringen av plan- og bygningsloven og TEK17 fører til at muligheter som ligger i regelverkene, ikke benyttes fullt ut, og det er behov for tydeligere regelverk. Andre viktige innsatsområder er økt bruk av miljøsertifiseringer og en innretning av dokumentavgiften i favør av ombruk av bygninger kontra nybygg.

Bygg - og anleggssektoren står for omtrent 40 prosent av det nasjonale energiforbruket. Det antas at 80–90 prosent av dagens bygningsmasse fortsatt vil eksistere i 2050. Det er derfor et stort potensial og behov for energieffektivisering av bygninger, både bygninger med og uten vern. Dette vil bidra til at frigjort energi i byggesektoren kan brukes i andre sektorer og kan begrense behovet for ny kraftproduksjon og inngrep i naturen.

1. Riksantikvarens generelle merknader til forslag til endringer i byggteknisk forskrift Kapittel 9 og 14

Vern og tilrettelegging for ny eller fortsattbruk er et av kulturmiljøforvaltningens bidrag til nasjonale klimamål og bærekraftig utvikling og sirkulærøkonomi. Riksantikvaren foreslår herunder å vurdere om:

- TEK 17 bør inkludere utredningsplikt for ombruk av bygninger og videre bruk av bygningsdeler ved hovedombygging.
- TEK 17 bør stille krav til materialer som kan vedlikeholdes i nybygg for å fremme lange livsløp av bygger og dets enkelte bygningsselementer.

2. Riksantikvarens merknader til forslag til endringer i byggteknisk forskrift (TEK17) Kapittel 14 Energi og klimagassutslipp

2.4 Energiforsyning

Riksantikvarens kommentar til 14-4:

Riksantikvaren er opptatt av at eldre ildsteder med antikvarisk verdi ikke omfattes av nye energikrav. Vi viser til TEK 17 Kapittel 9 Ytre miljø, § 9-10 (2): *Der eldre bevaringsverdig ildsted er nødvendig av hensyn til interiøret i kulturhistorisk, antikvarisk eller verneverdig bygning, kan bevaringsverdig ildsted likevel tas i bruk.*

2.5 Forslag til krav knyttet til klimagassutslipp fra materialer

Riksantikvarens kommentar til § 14-6:

Forslag til krav til dokumentasjon av klimagassregnskap for større bygg

En stor andel av klimagassutslippet i byggeprosjekter er knyttet til fundamentering. I merknaden til ny § 14-6 fremkommer det et forslag om unntak:

Det er ikke krav om at grunn og fundamenter skal inkluderes fordi dette er forhold som i stor grad påvirkes av grunnforhold, og er noe som utbygger ikke har like god kontroll og påvirkning på.

Riksantikvaren ser et stort behov for økt bruk av helhetlige klimagassberegninger. De skal utføres iht. NS 3720:2018 *Metode for klimagassberegninger for bygninger*. Standarden kan anvendes for både nye bygninger og i forbindelse med ombygging av eksisterende bygninger. Det er viktig at klimagassberegninger tar opp i seg hele prosjektets utslipp, fra eventuell riving av eksisterende bygg, klargjøring av tomten til oppføring av nytt bygg i dets helhet. På den måten er beregningene sammenlignbare og relevante i flere sammenhenger.

TEK 17 bør kunne lette kravet til minimumsnivå for summen av energieffektiviteten for bygningsdelene i bygninger som har lokale «uavhengige» energikilder fra varmevekslere til vann eller jord/berg eller solenergi, og som har beskjeden bruk.

Vi noterer oss at kravet i første omgang gjelder boligblokker og yrkesbygg. På sikt kan det også gjelde småhus. Vi deler deres vurdering om at større aktører bør pålegges kravene først, slik at metoder og prosesser forenkles og tilgjengeliggjøres for de mindre. Vi understreker imidlertid at også større boligbyggeprodusenter bør pålegges samme krav i nære fremtid.

Forslag til alternativ klimamodell med reduksjon av klimagassutslipp fra materialer

Riksantikvaren er svært positiv til endringen knyttet til en klimamodell som gjør det enklere og mer attraktivt å gjenbruke eksisterende bygninger. Dette kan med fordel utvides til å gjelde flere bygningstyper i nær fremtid. Vi mener videre at modellen bør være et krav, og ikke baseres på frivillighet.

3. Riksantikvarens merknader til forslag til endringer i byggteknisk forskrift (TEK17) kapittel 9 Ytre miljø

3.1. Redusere bruk av helse- og miljøfarlige stoffer

Riksantikvarens kommentar til § 9-2:

Riksantikvaren vurderer at TEK17 bør åpne for at det i verneverdige bygninger må kunne videreføres historisk riktig bruk av materialer selv om disse dokumentert negativt miljø- og klimagasseffekt. Slike tilfeller vil kunne omfatte bruk av tjære, kobber, zink og mineraler brukt som fargepigment.